

Naam uitbreken, en alsdan Godlasterend in het niet verzinken en ter helle nederdalen.)

Op het 16e vers zijn we niet ingegaan. Het luidt: „En zij hebben te vergaderen in de plaats welke in het Hebreeuwsch genaamd wordt *Ar-mageddon*“. Ar beteekent stad, en Magaddon schijnt terug te slaan op Megiddo. De beste uitleggers zijn 't er over eens, dat hier niet bedoeld wordt een bepaalde streek of stad, doch dat hetgeen hier staat, terugslaat op hetgeen gelezen wordt in Richteren 5: 19. Voor de Volending is deze vermelding van Ar-Mageddon of Ir-Megiddo van geen belang.

Dr. A. K.

„Die de psalmen geeft in den nacht.“

Maar niemand zegt: Waar is God, mijn Maker, die de psalmen geeft in den nacht.
Job XXXV: 10.

Ge moet de betekenis van dit prachtige woord: „Die de psalmen geeft in den nacht“, niet eenzijdig opvatten noch overdrijven. Uiteraard kan 't voorkomen, dat een vroom kind Gods, wien de slaap ontweert, en die eenzaam in zijn slaapvertrek de rust zoekt, allengs zich zoo in heilige gedachten verliest, dat ten slotte de zang luidkeels van hem uitgaat, en hij psalmen zingt in zijn eenzaam slaapvertrek. Doch zoo genomen, zou 't toch een hooge uitzondering blijven. Elihu immers gewaagt niet van een hooge uitzondering, maar doet ons beseffen, hoe 't welbesien bij een iegelijk onzer als we ons ter ruste begeven, zijn moet.

Juist dan echter ligt er in dit zeggen van Elihu iets beschamends. Al zonderen we toch uit de met krankheid tobbeden, of rekenen we niet mede wie oververmoed in zijn bedenken en berekenen was, en al sluiten we nu buiten, wie met aardse zorgen te overvuld zijn, regel is 't toch nog steeds, dat van de groote menigte der menschenkinderen de overgrote meerderheid, zoo als ze zich nederleggen, inslapen, en voor hun inslapen aan geen zich verliezen in de heilige psalmen denken. Lang niet allen, maar toch ieder ernstige van hart zal, eer hij ter ruste gaat, nog nederknielen en zijn avondbede of zijn nachtbenede doen, maar voor het overige is wel inslapen gemeenlijk de vrucht van een druk leven gedurende den dag, en voor zooveel er, voor het inslapen, nog een oogenblik van nadenken is, zijn 't veler de zorgen voor den komenden morgen, dan de lofzeggingen, die zin en ziele bezighouden.

Doch hetgeen gaat Elihu's aangrijpend woord dan ook op onze ernstige wijze in.

Wie toch zóó zijn avondbede doet, en zoo over zaken nadenkt, en zoo ras insluimert, toont dat zijn leven met zijn God bij hem nog geen vasten vorm heeft aangenomen, en nog geen eigen bestanddeel van zijn levensbestaan is geworden.

Het gemeene leven legt zulk een beslag op ons zinnen en peinzden, dat er bij dag voor den mensch bijna nimmer gelegenheid is, om zich in de heiligheden te verdiepen, of met zijn God inniger gemeenschap te zoeken en te genieten; zoodat er van een warm ingaan in 't innige saamleven met zijn God niet dan bij zeer hooge uitzondering sprake is. Zelfs wat Luther in 't schietgebed prees, doet op heelte anders. Hij zag daarbij op een oogenblik waarin men door nood overvallen wordt, of voor een keuze staat die moeilijk viel, doch ook bij hem was hier van 't genieten een innige zielsgemeenschap met onzen Vader in den hemel geen sprake.

Wat Elihu betuigt van de psalmen die ons in den nacht worden gegeven, mag op niets anders toegepast, dan op de zielsbehoefte, om voor een oogenblik alle deze dingen uit hart en hoofd te zetten, en niet te kunnen inslapen, eer men voor 't minst nog enkele oogenblikken de zielsgemeenschap met zijn God genieten heeft. Waar 't goed staat, kan men niet inslapen of men moet van zijn echtgenoot en van zijn kinderen in teedere liefde het afscheid van den dag hebben genomen. En zoo nu ook, ja in veel sterker zin nog, voegt aan Gods kind 't inslapen niet, zoo niet voor een oogenblik de ziel naar boven werd getrokken, en de lof van zijn God zijn gemoed innerlijk verrukt heeft.

Die psalm in den nacht doelen dan ook niet op een overvloed zingen.

Ook dit kan voorkomen. Men kan, eer men inslaapt, in zulk een heilige verrukking geraken, dat de keel zich onthult, en onbedruerd het lof van zijn God tot in de diepte van den nacht opgaat, doch dit zal steeds uitzondering blijven, en het is niet dit, waarop hier bedoeld wordt.

Een psalm in den nacht bedoelt zulk een innerlijke losmaking van de dingen der wereld, en zulk een opheffing van ons innerlijk leven naar boven, dat een verrukking over Gods liefde ons aangrijpt, dat we drang en behoefte gevoelen om de ziel zoo tot Hem op te heffen, dat we voor een oogenblik niet anders dan aan God denken kunnen, en dat we in dien gemeenschapsgang met onzen God ons zoo rijk en gelukkig gevoelen, dat heel ons innerlijk leven in aanbidding en verzuchting overgaat, en als van zelf een toon uit een ons bekenden psalm ons vermeestert, of ook een psalm uit onze eigen ziel in woorden die we zelf saamvoegen, opstijgt.

In de uren van den dag is er allerlei dataleiden beslag op ons zinnen en denken legt. Dan kan men daarom tusschen alles door ook wel de gedachte aan zijn God laten invloeden. Maar toch, dan is de ziel te zeer bezet, dan worden wetelken gestaard in onze vrome overpeinzing, en dan is er niet dan hoogst zelden sprake van een ons verliezen in 't zoeken van de gemeenschap onzes Gods.

Ge moogt hierbij toch niet vragen, of er niet zeer enkele stille vromen zijn, die, weinig door het leven afgeleid, 't zij eenzaam 't zij onderling, ook in de uren des dags zich in hun God verliezen kunnen. De vraag moet hier gesteld, hoe 't geestelijk in ons menschelek leven toegaat. En dan mag niet ontkend, dat de meesten leven door de dingen der wereld geheel bezet is, en dat ze niet dan bij uitzondering, met name op een Sabbath, zich van 't leven isoleren kunnen, om zich te verliezen in hun God.

Niet daarin ligt dan ook de ons veroorzakende schuld. Lang niet altoos toch hebben we ons dagelijksch leven in onze macht. Het bedenkelijke komt er uit, indien we na een dag vol arbeid en zorgen, als eindelijk dan toch de rust van den nacht ingaat, zelfs aan die ruste ons overgeven en inslapen kunnen, zonder dat onweerstaanbare drang ons drijft en uitdrijft, om voor 't minst enkele oogenblikken weer de gemeenschap met onzen God te zoeken.

Wie dien drang niet kent, toont daardoor dat

zijn God voor hem bijkomstig is, en dat hij er nog in 't minste niets van gevoelt, hoe in God 't doel van geheel zijn aanzijn en bestaan ligt, en hoe 't rijkste en 't hoogste ook in zijn leven steeds blijven moet, om uit de dingen der wereld zich los te maken, en weer warm en innig de aanbidding van zijn God te zoeken, en 't hoogste levensdoel te vinden in het zoeken der gemeenschap die de Heere ons gunnen wil.

Let er toch wel op, dat Elihu zegt, hoe 't God zelf is die ons in den nacht de psalmen geeft. Hij spreekt er niet van, dat wij zelve de psalmen aan onze ziel ontkloeken. Hij wil 't heel anders, en wel zóó dat we niet kunnen inslapen of we moeten den drang der behoefte hebben gevoeld, om weer met onze ziel te zoeken waar onze God is, en heeft onze ziel Hem weer gevonden, aanstonds in de zalige ontmoeting van dien God en niet uit ons zelf den drang te voelen uitgaan, om te jubelen en het Hallelujah in ons te laten opkomen.

Dan, maar dan ook alleen, blijkt er in ons verborgen gemoed een saamleven met onzen God te zijn. In ons innerlijk bewustzijn is dan geen opwaken mogelijk, of als vanzelf komt de gedachte aan onzen God, als aan ons hoogste levensdoel, in ons op. We voelen ons dan op eenmaal geheel vervuld van 't besef, dat we om Gods wil er zijn, en voor onzen God bestaan moeten. En zonder geweldaandoening aan onze ziel, maar als van zelf, werkt dan de behoefte in ons bewustzijn, om aan onzen God te denken, met heel ons wezen naar Hem uit te gaan, en niet te rusten, eer we gewaar worden, dat Hij weer op ons inwerkt, zoodat onze ziel geen weerstand kan bieden aan den drang, om in zijn heilige gemeenschap in te gaan, en Hem als den Drieëenigen in Christus te verheerlijken.

Dat zulk een zielsuiting nu een psalm genoemd wordt, misduide men niet. Het wil niet zeggen, dat we alsdan een psalm, dien we als kind van buiten leerden, in ons zelve opzeggen. Psalm is in 't oude Verbond de gemeene naam voor een in zangtoon uitgaande zielsuiting, die niet anders bedoelt dan onzen God te verheerlijken. In het Oostersche land, en met name onder Israël, was psalm de eereaan voor zulk een God gewijde zielsuiting. En al is 't nu dat wij met ons Westersche bloed eenvoudiger zijn aangelegd, en uit ons een psalm niet dan hoogst zelden opklimt, dit hebben we dan toch, dat de psalmen van het Oostersche Israël ook ons op eigenaardige wijze aantrekken en boeien. Gezangen zijn ons in ons stille bidvestrek ook dan vaak lief, maar toch, de Psalmbundel is geestelijk rijker. Er spreekt hooger geestelijke macht uit. En we voelen 't als we het: „Zal dan gedurig bij U zijn“ weer voor onszelf weerklanken laten, dat er een hooger toon door onze ziel gaat.

Maar die vorm van lied of psalm nu daargelaten, blijft 't dan toch hoofdzak, dat we er niet van tusschen kunnen, om met onzen God in geestelijke aanraking te treden, te luisteren naar wat van God tot ons uitgaat, en niet te kunnen rusten eer we voelen, dat onze bede en ons lofbede onzen God bereikt heeft.

Bij dag ook als 't kan, maar als regel toch meest in de nachtelijke uren, omdat dan de wereld zwijgt, en uit de hemelen de Goddelijke toestand tot ons doordringt. En wie is er die 't dan niet voelen zou, dat het zijn God is die hem telkens weer de psalmen geeft in den nacht.

Dr. A. K.

Amsterdam, 22 Maart 1918.

De blik op de toekomst wordt steeds donkerder.

Wie meende, omdat Rusland inzonke en uiteenbrokkelde, dat dit jaar de kamp om de wereldhegemonie wel zou worden opgegeven, zal thans wel inzien, hoe faliekant deze berekening uitkwam. De overwinning door de Centrale Mogendheden in het Oosten behaald, en de vrede door wapengeweld daar verkregen, heeft de verbittering bij de Westersche mogendheden er vermeerderd dan vermindert. De vredesstemming die gewoonlijk in het voorjaar opduikt, is nu weer verdwenen. Stemmen als van Landsdowne in Engeland en van Sembat in Frankrijk, die op de schrikkelijkheid van dezen oorlog wezen en open vrede door vergelijk aandrongen, zijn de stem van een roepende in de woestijn gebleken. De saamspreking over de wateren van den Atlantischen Oceaan heen tusschen Czernin en Wilson heeft tot geen resultaat geleid. En nu viert de oorlogshartstocht weder hoogtij en bereidt alles zich voor op de groote worsteling, die aan het Westfront komen moet. En wanneer men zegt, dat dit de laatste en beslissende slag wezen zal, dan heeft de ervaring wel geleerd, hoe na zulk een laatste en beslissende offensief steeds weer een allernaaste volgt. Als de beslissing door de wapenen moet verkregen worden, dan eindigt deze oorlog niet, voordat heel Europa ten ondergang is gebracht.

En intusschen wordt de positie van de weinige neutrale landen, die nog als eenzame klippen opsteken uit dezen oorlogsoceaan, steeds moeilijker. Druk onderhouden we van beide oorlogvoerende partijen, maar wat die groep van Mogendheden, die zegt voor de veiligheid en het zelfbestemmingrecht der kleine naties den strijd aangebonden te hebben, zich thans tegenover ons land veroorloofd heeft, gaat wel alle grenzen te buiten. Heel onze vloot, die buitengaats ligt, wordt met beslag-neming bedreigd, wanneer we haar niet vrijwillig aan deze Mogendheden afstaan. Op strijkrooverswijze wordt ons het mes op de keel gezet en de keuze gelaten tusschen onze vloot of ons leven. Heel ons volk heeft wel diep den smaad en de krenking gevoeld, ons daardoor aangedaan. En al heeft de Regeering gemeend te moeten capituleren, de vraag is, of onze positie daardoor niet nog gevaarlijker geworden is. Griekenland is het dreefvoorbeld, dat toont, wat er van een volk wordt, dat zijn nationale eer niet hooger stelt dan het leven.

En niet alleen, dat de buitenlandse politiek van ons vaderland zich wel in het meest gevaarvolle stadium van dezen oorlog bevindt, maar ook onze binnenlandse nood klimt. Met moeite en zorg zijn we dezen winter doorgelopen. Het deel ons

toegemeten was karig, maar voor honger en koude zijn we nog bewaard. Zelfs was het een verblijdende mededeeling, dat onze broodvoorraad tot Augustus zal strekken. Maar als de beloofde hulp van buiten niet komt — en wie durft daar nog op rekenen? — dan zal het allernoodzakelijkste ons ontbreken gaan. Onze veestapel wordt afgeslacht. Onze oogst reikt niet toe om ons volk te voeden. En als Duitsland uit weerwraak over het afstaan van onze vloot geen steenkolen leveren wil, zal er ook te kort aan brandstof wezen.

Het is te begrijpen, dat de Regeering daarom met angst en zorg de toekomst tegen ziet.

Want waar gebrek is, daar sluipst zoo licht een geest van ontvreemding en wantrouwen het hart binnen. De akker is dan bereid om het zaad van opstand, door anarchisten uitgestrooid, te ontvangen. En als de volkshartstochten eenmaal ontbranden — Rusland toonde het — weet men niet, voor welke ellende we komen te staan.

Op ons Christenvolk rust daarom wel een ernstige roeping in deze dagen.

Een roeping niet alleen om in het gebed telkens weer de toevlucht te nemen tot Hem, die alleen in dezen nood uitkomst kan geven, maar ook om door verdieping van levensernst, door onderwerping aan het kruis ons opgelegd, door liefde en hulpbetoon aan armen een voorbeeld te geven. Nood, zegt men, leert bidden.

De ervaring leert, helaas, dat nood den mensch ook zoo verschrikkelijk zelfzuchtig kan maken.

De ergste vorm van die zelfzucht is wel, dat sommigen van dien algemeensten nood, waarin het volk verkeert, nog misbruik willen maken om door het opjagen van de prijs der levensmiddelen zichzelf te verrijken.

Maar ook waar deze stuitende vorm van zelfzucht vermeden wordt, kan zoo licht de zondige lust in het hart opkomen om in eigen levensbehoefte te willen voorzien, al gaat dit dan ten koste van het algemeen.

En ook dat is niet goetoorloofd.

De Apostel roept ons toe, dat wanneer één lid lijdt, heel het lichaam zal medelijden. En hoe veel te meer heeft dan, waar heel het lichaam lijdt, elk lid dat lijden mede te dragen.

H. Bijleveld.

Na een lang lijden is in den ouderdom van 70 jaar de heer Bijleveld heengegaan. Zijn kracht was reeds gebroken, toen een beroerte hem trof, maar toch zal zijn heengaan een lege plaats in ons midden achterlaten.

Want hij heeft veel voor ons Christelijk onderwijs gedaan. Eerst te Rotterdam, maar daarna vooral, toen hij Directeur werd van de Gereformeerde Kweekschool te Amsterdam. Menig Christelijk onderwijzer heeft aan hem zijn opleiding te danken en herdenkt met dankbaarheid, wat deze opleiding hem voor het leven schonk.

Bijleveld werd wel eens, en dat niet alleen om zijn Enaksgestalte, de koning der onderwijzers genoemd. Hij was een man niet alleen met rijke gaven toegerust, maar ook een man met een warm hart voor het Christelijk onderwijs, een man, die altoos trouw was aan het beginsel.

Zijn nagedachtenis zal onder ons voort blijven leven.

Een goede oplossing.

De moeilijkheid, waarin een onzer predikanten, Ds. W. Faber van Schipluiden, verkeerde die, omdat hij tot de reserve behoorde, van het begin der mobilisatie af tot den legerdienst werd opgeroepen en nu reeds bijna 5 jaar aan zijn gemeente onttrokken werd, is nu, dank zij een gunstige beschikking van den Minister van Oorlog, tot een goede oplossing gekomen.

Da. Faber is op zijn verzoek benoemd tot reserve-veldprediker in de plaats van Dr. Harrenstein. Hij kan nu, zonder den band met het leger geheel te verbreken, weer terugkeeren tot zijne gemeente. En voorzover hij voor den legerdienst nog arbeid te verrichten heeft, zal deze arbeid een geestelijk karakter dragen.

Voor deze beslissing zijn we den Minister van Oorlog van harte dankbaar.

Ons antwoord aan Dr. Buizer.

Breeds van op

Daarom kan

X.

Het standpunt, dat door Calvin is ingenomen ten opzichte van wat men thans de pluriformiteit der Kerk noemt, hebben we daarom zoo breed uiteengezet, omdat daaruit wel het besef kan blijken, dat de opvatting, die Dr. Buizer van Art. XXIX onzer Confessie heeft, en waarop dan zijn gravamen berust, niet juist is. Geldt toch ook van onze Confessie de regel: „qu'il faut juger les écrits d'après leur date“ of wil men liever, dat de geschriften moeten verklaard worden uit den geest van de mannen, die ze geschreven hebben, dan hebben we bij de uitlegging onzer Geloofsbelijdenis wel in de eerste plaats rekening te houden met Calvin. Want al heeft Calvin zelf onze Geloofsbelijdenis niet opgesteld, hij is toch de geestelijke vader van onze Confessie geweest. Ook van haar geldt het bekende woord van Groen: nous sommes issus de Calvin. Niet alleen dat Guido de Bres, die de Confessie opstelde, een leerling en geestverwant van Calvin was, maar hij heeft onze Geloofsbelijdenis schier geheel ontleend aan de Confession de Foi, die Calvin had opge-

steld voor de Franche Kerken, en met name Artikel XXIX is aan de Confessie ontleend. Hebben we onze Confessie dus aan de inspiratie van Calvin te danken, dan mag tot verklaring van wat onze Geloofsbelijdenis bedoelt, zeker wel in de eerste plaats een beroep op Calvin's geschriften worden gedaan.

Bovendien valt het niet moeilijk aan te toonen, dat onze Gereformeerde Kerken in Nederland het enghartige en bekrompen standpunt, dat Dr. Buizer haar aanwrijft, nimmer hebben ingenomen, maar veel eerder aan het brede en echt-katholieke standpunt van Calvin zijn getrouw gebleven.

Slechts op enkele, sterksprekende feiten wenschen we te wijzen om dit aan te toonen.

Vooreerst op hetgeen geschied is in 1562, toen de Luthersch-gezinde Overheid te Frankfort, waar een deel der Nederlandsche bannelingen zich gevestigd hadden, dat de kinderen dezer Nederlanders in de Luthersche Kerk zouden gedoopt worden. Hoewel enkelen hiertegen bezwaar hadden, omdat zij met de Luthersche Kerk, die hen zoo vervolgd had, geen gemeenschap meer wilden hebben, was het meerendeel der gemeente het daarmede niet eens en ook de predikant dier gemeente, Petrus Datheen, niet. In een brief aan Calvin, waarin hij deze twistzaak uiteenzet, zegt hij: „wij zeggen, dat wanneer we onze kinderen in de Luthersche Kerk laten doopen, we den doop gebruiken in een ware Kerk van Christus en door den dienst van hen, die wetten tot dit ambt geroepen zijn“ (brief van 28 April 1562 in de Op. Omn. van Calvin t. XIX p. 397). Hier verklaart Petrus Datheen dus uitdrukkelijk, dat hij de Luthersche Kerk als een ware Kerk van Christus erkende. Nu is er zeker onder de predikanten van die dagen wel niemand geweest, die zulk een invloed op onze Gereformeerde Kerken heeft gehad als Datheen. Aan hem dankt ons volk zijn psalmberijming, zijn catechismus en zijn liturgie. Nog althans leeft zijn naam onder ons volk voort. En dat Datheen hier geheel het standpunt van Calvin bleek te deelen, toont genoeg, hoe onze beste Gereformeerden hebben gedacht.

Maar niet alleen ten opzichte van Datheen, ook ten opzichte van Guido de Bres zelf, den opsteller onzer Confessie, kan dit worden aangetoond. Toen in 1565 Prins Willem de hulp noodig had van de Duitsche vorsten om ons vaderland uit de macht van Spanje te verlossen, stelden dezen den eisch, dat de Gereformeerde Kerken in Nederland dan ook hare instemming zouden betuigen met de Wittenberger Concordia. Deze Wittenberger Concordia is het belijdenisschrift, waarin de Gereformeerden in Duitsland onder leiding van Bucer met Luther en Melancthon tot zekere overeenstemming waren gekomen ten opzichte van het avondmaal, op grond van welke overeenstemming ze elkander over en weer als broeders hadden erkend. Den meer Zwingliaansche gezinde Kerken in Zwitserland, die van de Lutheranen niets wisten wilden, was deze Concordia dan ook steeds een doorn in het oog en zij wilden van haar niets weten. Maar daarom teekent het te sterker, dat toen de Duitsche vorsten van de Gereformeerde Kerken in Nederland instemming met deze Wittenberger Concordia verlangden, Guido de Bres zich niet alleen hiertegen niet verzet heeft, maar zich volkomen bereid verklaarde haar te onderteekenen en zelfs reizen gedaan heeft om ook de andere predikanten hiertoe over te halen. En hoe zou Guido de Bres dan bedoeld kunnen hebben, in zijne Confessie alle niet-Gereformeerde Kerken, dus ook de Luthersche Kerk, als valsche Kerken te veroordeelen?

En om nu niet alleen op mannen als Datheen en de Bres te letten, maar ook op hetgeen onze Gereformeerde Kerken zelve hebben gedaan, wijzen we in de derde plaats op hetgeen onze Kerken op de Synode van Middelburg in 1581 besloten hebben aangaande de Harmonia Confessionum, die toen te Genève uitgegeven werd. Juist deze Harmonia Confessionum, die in datzelfde jaar werd uitgegeven op last van een Convent van Gereformeerde theologen, te Frankfort gehouden, legt wel het meest treffende getuigenis af van de breedheid van opvatting van onze Gereformeerde vaders. Enkele jaren vroeger was de beruchte *Formula Concordiae* verschenen van Luthersche zijde, waarin de sacramentariërs d.w.z. de Gereformeerden, als ketters waren veroordeeld en onder deze ketters de Calvinisten de allergevaarlijkste waren genoemd. Tegenover deze *Formula Concordiae* of het „Concordienboek“ gaven de Gereformeerden nu hun „*Harmonia Confessionum*“ uit, om daarmede, zooals in de voorrede staat, een openlijk getuigenis te geven, hoe de tot reformatie gebrachte Kerken, al waren ze over verschillende landen verspreid en al verschilden haar belijdenissen op ondergeschikte punten, het toch eens waren in de hoofdzaken; zoo hoopten ze de eendracht en den vrede der Kerken te bevorderen, waarom elk gelovige bidden moest. In deze Harmonia Confessionum vindt men nu niet alleen de Confessies van de Gereformeerde Kerken in Zwitserland, Frankrijk, Nederland, Engeland en Schotland, maar ook van de Luthersche Kerk, zooals de Augsburgsche, de Saksische en de Württembergsche Confessie, evenzeer als de Confessie van de Kerk in Boheme en Litthauen; ja zelfs werd in een latere uitgave ook nog de Confessie opgenomen van Cyrillus, den patriarch van de Grieksche Kerk te Constantinopel, die naar het Protestantisme neigde. Breder standpunt kan dus wel niet worden ingenomen. En onze Gereformeerde Kerken in Nederland, die, juist toen deze Harmonia gedrukt werd, te Middelburg vergaderden, spraken niet alleen haar hartelijke instemming

met deze uitgave uit, maar verklaarden er bijzonder prijs op te stellen, dat ook de Nederlandsche Confessie in deze Harmonia zou worden opgenomen en besloten zelfs aan den uitgever een geschenk te zenden. Indien onze Kerken in hare Confessie alle niet-Gereformeerde Kerken als valsche Kerken veroordeelden, dan zou het toch al te dwaas geweest zijn om deze Confessie te laten opnemen in zulk een Harmonia Confessionum!

En dezelfde breedheid van opvatting bleek ook op de Generale Synode van Dordt in 1618 en 1619, toen met behulp van buitenlandsche theologen een beslissing zou genomen worden over de leerschillen inzake de praedestinatie, waardoor onze Kerken in beroering waren gebracht. Want tot deze Synode waren niet alleen uitgenoodigd de streng-Calvinistische Kerken zoals in Frankrijk, Genève en Schotland, maar evenzoo de veel zwakkere Gereformeerde Kerken in Duitschland, ja zelfs de Episcopale Kerk in Engeland, en dat hoewel onze Kerken in Art. XXXI van hare Confessie verklaarden, dat zij Christus voor den eenigen Bisschop der Kerk hielden. Dat de Luthersche Kerken niet waren genoodigd, lag wel daaraan, dat de Luthersche Kerk door de aanneming van de *Formula Concordiae* den band met de Gereformeerde Kerken had verbroken. Maar hoe weinig onze Gereformeerde Kerken daarom er aan dachten de Luthersche Kerk voor een valsche Kerk te verklaren, kan wel blijken uit twee voorstellen, die op de Dordtsche Synode behandeld zijn, en die beiden de Luthersche Kerk raakten. Het eerste voorstel, dat was ingediend door de Zuid-Hollandsche Synode, raakte de verhouding tot de Luthersche Kerken in ons eigen land en hield in, dat onze Gereformeerde predikanten de Augsburgsche Confessie zouden onderteekenen, en dat de orthodoxen van deze Confessie op hun beurt de Nederlandsche Geloofsbelijdenis zouden onderteekenen, om aldus tot vereeniging te komen. En het tweede voorstel was om de Luthersche theologen in Duitschland uit te noodigen tot een conferentie ten einde over en weer tot tolerantie, te komen. Dat beide voorstellen ten slotte niet zijn aangenomen, lag niet daaraan, dat onze Kerken de Luthersche Kerken niet als ware Kerken erkennen wilden, maar, gelijk op de Synode zelve werd opgemerkt, aan de intolerantie van de Lutheranen, die „nog liever verbodering wilden met de Papisten dan met de Calvinisten!“

Kerkeraadsverkiezingen.

XV. (Slot).

Thans geven we de beloofde Concept-regeling:

Regeling van de verkiezing van Ouderlingen en Diakenen.

Art. 1. De Ouderlingen en Diakenen zullen volgens Art. 22 en Art. 24 der Kerke-ordening door den Kerkeraad verkozen worden en wel met medewerking der stemgerechtigde gemeentelieden.

Stemgerechtigd zijn de mannen, die tot het Avondmaal zijn toegelaten, niet onder censuur staan en den leeftijd van drie-en-twintig jaar bereikt hebben.

Art. 2. De Kerkeraad stelt in de laatste week van October de stemgerechtigde leden in de gelegenheid om op onderteekende briefjes namen op te geven van broeders, die zij voor den dienst van het ouderlingschap of diakenschap geschikt achten.

In eene vergadering van den Kerkeraad, te houden in de maand November, wordt uit de opgegeven namen (waaraan de Kerkeraad zoo noodig nog anderen toevoegen kan) zooveel voor de ouderlingen als voor de diakenen een lijst opgesteld.

Art. 3. In de eerste helft van December roept de Kerkeraad de stemgerechtigde leden saam om onder zijn leiding en na aanroeping van den naam des Heeren tot de verkiezing van Ouderlingen en Diakenen over te gaan.

Art. 4. Bij deze vergadering tekenen alle binnenkomende de presentielijst en is de praeses desverreicht gemachtigd bewijs te vorderen, dat men stemgerechtigd is en de niet-stemgerechtigden uit de vergadering te verwijderen.

Art. 5. Een men tot de stemming overgaat, leest de praeses de beide lijsten van de kandidaten voor het ouderling- en diakenschap voor, zooals deze door den Kerkeraad zijn opgemaakt.

Hij zorgt voorts, dat nauwkeurig wordt opgenomen het aantal gemeentelieden, dat aan de stemming deelneemt, en het aantal stemmen, dat op elk der kandidaten is uitgebracht.

Het procesverbaal van deze stemming wordt in het gewone notulenboek van den Kerkeraad opgeteekend en door den Kerkeraad goedgekeurd en onderteekend.

Art. 6. Gekozen zijn degenen, die de meeste stemmen op zich verenigen, met dien verstande echter, dat in geen geval iemand als gekozen aangemerkt wordt, die een stemmencijfer verkreeg kleiner dan een derde van het aantal gemeentelieden, dat aan de stemming deelnam.

Hebben verschillende kandidaten een gelijk aantal stemmen verkregen, dan wordt opnieuw gestemd, en staken de stemmen opnieuw, dan wordt onder aanroeping van den naam des Heeren, door het lot beslist.

Wanneer het aantal gekozen kandidaten niet voldoende is voor de te vervullen

vac
tus
mei
het
stei
cijn
onv
aan
hij
Ker
brui
deze
A
mog
hun
bezw
en
keur
tal
uitze
A
nam
op
tijn
voor
word
bezw
op
jaar
in h
samen
Ar
word
twee
naar
derde
zullen
ware
het
raad
raad
breng
stellen
De
van
en de
of af
het an
Art.
beslist
ture
zich
zich a
behalv
betrif
zoo sp
Art.
aard te
leden
waarop
ingedi
bezwaa
opgelos
vergade
Art.
deze
Kerkera
Diaken
Natu
regeling
gingen
acht. In
meentel
vooraf
geschikt
vestigen,
laten, I
kunnen
zoogenaa
ben ver
van Art
„Gekoze
stemmen
verstande
als geko
stemmen
van het
stemming
wanneer
niet den
als beno
Art. 7
kiezing
Art. 8
haakjes
raad hier
andere
ouderlinge
plaatsen
kan die
op den
En wat
gen en
laat de
vinden
slotte
grote ge
niet in
maar wijk
natuurlijk
zulk ge
regeling
te
Op vera
afdrucken
het burea
zijn voor
die dit we
twee post